

Čišćenje i uljepšavanje duše

:Sadržaj

- Čišćenje i uljepšavanje duše .1
- 2. Osobine duše: Njeni efekti i karakteristike
- 3. Duša i njene moći
- 4. Užici i patnje
- 5. Dobro i sreća

Čišćenje i uljepšavanje duše .1

Moralne vrline čovjeka obezbjeđuju mu vječnu sreću, dok ga moralna iskvarenost vodi u vječnu nesreću. Zbog toga je neophodno za čovjeka da se oslobodi svih loših osobina u svome karakteru i da okiti svoju dušu svira vidovima moralno-etičkih vrijednosti. Osim toga, ukoliko se ne oslobodi loših navika biće nemoguće da se u njemu začmu i razviju moralne vrijednosti i vrline. Ljudska duša u ovom pogledu mogla bi se porediti sa ogledalom. Ako želimo vidjeti nešto lijepo što se reflektuje u ogledalu, prvo moramo očistiti ogledalo tako da prašina i prljavština ne ugroze

odsluk. Bilo kakav pokušaj pokoravanja Allahovim naredbama jedino će biti plodonosan uspjeh kada čovjek postane čist od svih loših sklonosti i navika; u protivnom, to bi bilo kao stavljanje dragulja na prljavo i nečisto tijelo. Kada se čovjek kompletno očisti i oslobodi od svih loših navika mišljenja, govora i akcije, tada duša postaje spremna za prijem .neograničenog Allahovog dobročinstva

Uistinu, Allahovo dobročinstvo i Njegove tajne su dostupne čovjeku. Na njemu je da očisti svoju dušu i da unutar sebe razvije potrebnu sposobnost za recepciju (primanje) kako bi se koristio

.neograničenim dobročinstvom svoga Stvoritelja

[U jednom hadisu Poslanik, as., kaže: ***“Meleki ne ulaze u kuću u kojoj se nalazi pas.”***^[1]

Kako je onda moguće da zrake Allahovog dobročinstva i svjetla prodru u srce koje je prepuno nemoralnih, sebičnih i bestijalnih požuda? Postavka da vjera islam počiva na čistoći, ne odnosi .se samo na spoljašnju čistoću nego više od toga, ona aludira na unutarnju čistoćuduše

U cilju da se postigne krajnje i konačno savršenstvo, potrebno je prevaliti put borbe protivsebičnih požuda i nemoralnih sklonosti koje se moga naći pri duši, i tako je učiniti čistom i spremnom da dočeka Allahovo dobročinstvo. Ako čovjek krene putem samoočišćenja, Allah :će mupriteći upomoć i biti vodič na putu

(One koji se budu zbog Nas borili Mi ćemo, sigurno, putevima koji Nama vode uputiti.” (29:69 “

Osobine duše: Njeni efekti i karakteristike .2

U vrijeme svog nastanka ljudska duša je, kao čista ploča, lišena svih osobina ma kako bilo da su dobre ili loše. Kako pojedinac odrasla kroz život, on razvija i osobine koje su direktno povezane sa načinom na koji živi, misli i djeluje. Govor i djela čovjeka, kad se duže vrijeme ponavljaju, proizvode trajni efekat u duši koji je poznat kao osobina. Ova osobina prodire u dušu i postaje izvor i uzrok čovjekovih aktivnosti i ponašanja. Drukčije kazano, ljudska duša postaje podložna ovim osobinama, sjedinjuje se s njima i određuje pravac čovjeku prema .njihovim diktatima

Ako su ove osobine (malakat) plemenite i uzvišene, one se kod čovjeka manifestiraju kroz moralan i mudar govor i ponašanje. Međutim, ako su one loše i iskvarene, one se manifestuju .kroz nemoralno i izopačeno ponašanje

Ove postojeće osobine igraju odlučujuću ulogu u određivanju sudbine pojedinca u vječnom svijetu budućeg života. Tamo će se duši pridružiti iste osobine s kojima je zajedno živjela na ovom svijetu. Ako su ove osobine ispravne, duša će zadobiti vječno blaženstvo, a ukoliko su .griješne, ona će se susresti sa vječitim prokletstvom

Ovo pitanje osobina duše može poslužiti kao odgovor onima koji se pitaju kako Milostivi i a na vječito prokletstvo zbog grijeha koji je počinio u kratkom vremenskom razmaku. Ono što treba imati na umu jest činjenica da kada se grijeh, počini više puta to uvjetuje razvoj jedne nove osobine kod čovjeka, pa s obzirom da ova loša osobina prijanja uz dušu, kaznu i patnje koje je :prate također će osjetiti i duša. U Kur'anu se kaže

"I svakom čovjeku ćemo ono što uradi o vrat privezati, a na Sudnjem, danu ćemo mu knjigu" otvorenu pokazati: 'Čitaj knjigu svoju dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati!'"
(17:13-14)

"kakva je ovo knjiga, ni mali ni veliki grijeh nije propustila!" - i naći će upisano ono što su..."
(radili. Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti." (18:49)

"Onog dana kad svaki čovjek pred sobom nađe dobro djelo koje je uradio i hrđavo djelo koje je" (učinio – poželjet će da se između njih i njega nalazi velika udaljenost." (3:30

Duša i njene moći .3

Duša (nafs) je ona božanska suština koja upošljava tijelo i upotrebljava njegove razne organe da postigne svoje ciljeve i namjere. Duša također ima i druge nazive kao duh (ruh), intelekt (aql) .i srce (qalb), mada ovi nazivi, isto tako, imaju i druge značajne upotrebe

:Najvažnije osobine duše su

,Moć intelekta (al-quwwa al-aqliyya) - melekanska .1

,Moć srdžbe (al-quwwa al-gadabiyya) - divljačka .2

,Moć strasti (al-quwwa aš-šahwiyya) - životinjska .3

.Moć imaginacije (al-quwwa al-wahmiyya) - šejtanska .4

Funkcija i valorizacija svake od ovih moći duše dovoljno su razumljive. Da čovjek nema moćdobro i loše, ispravno i pogrešno, istinu i laž. Kad čovjek ne bi posjedovao svojstvo srdžbe, ne bi se mogao braniti od napada i agresije. Kad se učovjeku ne bi nalazile moći polne

privlačnosti i nagona, kontinuirano postojanje ljudske vrste bilo bi dovedeno u opasnost. I konačno, ako bi čovjeku nedostajala moć imaginacije, on ne bi mogao vizuelno promatrati .uopćenosti ili pojedinosti i donositi bilo kakve zaključke koji bi se na njima zasnivali

Ovim objašnjenjem, navedene karakteristike za sve četiri osobine duše čovjeka postale su jasnije i razumljivije. Um je melek koji vodi čovjeka. Moć srdžbe i bijesa u čovjeka proizvodi okrutnost i nasilje. Njegova moć strasti i požude tjera ga u razuzdanost i nemoral. A moć imaginacije kod čovjeka obezbjeđuje pripremni materijal za formiranje šejtanskih uzusa, zavjera i mahinacija. Sada, ako svojstvo razuma kontroliše sva ostala svojstva, ono će ih očuvati na njihovom pravom mjestu i ublažiti njihove ekcese; ono će raditi za dobrobit čovjeka i .pravilno funkcionirati u protivnom, iz njih će proisticati samo zlo i šteta

Srodnosti između ova četiri svojstva ljudske duše mogu se opisati na sljedeći alegoričan način:

Zamislite jednog putnika na konju kojeg prati pas i čovjek koji ga progoni. Putnik koji jaše predstavlja razum. Jahači konj predstavlja strast i požudu. Pas predstavlja moć srdžbe i bijesa. A progonitelj predstavlja imaginarnu moć. Ako upravo spomenuti putnik uspješno kontroliše konja kojeg jaše, psa i progonitelja, ako uspije očuvati svoj autoritet nad njima, on će do svog odredišta stići sretno; u protivnom, biće uništen. Ljudska duša je na ovaj način pozornica ili bojno polje gdje se odvija neprestana borba između ove četiri moći. Koja će karakteristika i priroda duše pojedinca dominirati zavisi će od rezultata borbe. Drugim riječima, koja god od četiri moći izađe kao pobjednik, ona će odrediti sklonost i karakter duše. Zbog toga neke duše .imaju osobenost meleka, a neke su životinjske i bestijalne, a druge šejtanske

:U jednoj od svojih izreka Alija (r.a.) kaže

Allah (dž.š.) odlikovao je meleke razumom bez polnog nagona i srdžbe, a životinje polnim nagonom i srdžbom, bez razuma. Čovjeku je ukazao čast dajući mu sve troje. Prema tome, ako se polni nagon i srdžba povinuju umu, čovjek će postati bolji od meleka zato što je dostigao njihov položaj kroz sukob ovih suprotnih težnji u njemu, dok je melekima takav sukob .nepoznat

Užitak je stanje kroz koje prolazi duša kada primjeti nešto što se uklapa u njenu ličnu prirodu.

Bol i patnja budu prouzrokovani kada duša dođe u kontakt sa stvarima koje se ne uklapaju u njenu prirodu. Sve dok su sve četiri moći duše na broju, užitak i patnja duše takođe moraju biti .podijeljene u četiri kategorije od kojih svaka korespondira jednoj od četiri osobine

Užitak prouzrokovao osobinom razuma leži u poznavanju realne prirode stvari, a patnja u .neposjedovanju takvog znanja

Užitak prouzrokovao osobinom srdžbe i bijesa leži u osjećanju biti pobjednik i satisfakciji zbog osvete i pobjede nad neprijateljem. Patnja prouzrokovana ovom osobinom leži u osjećanju biti .nadvladan i poražen

Užitak prouzrokovao osobinom strasti i požude ustvari je uživanje u jelu, piću i seksualnom .odnosu, dok patnja prouzrokovana ovom osobinom leži u neprolaženju kroz ova iskušenja

Užitak imaginarne osobine sadržan je u vizuelnom promatranju pojedinosti koje dovode do buđenja bludnih požuda i šejtanskih nakana, a njena patnja leži u nedostatku i neadekvatnosti .ovih vizija

Najjači i najčistiji užitak jeste užitak koji se postigne kvalitetom razuma. To je onaj vid užitka koji je svojstven prirodi čovjeka i koji je trajan., a ne podložan iskustvenim promjenama u .njegovom svakodnevnom životu

On nije kao dragi užici koji su, s obzirom da pripadaju tijelu i da su životinjski (animalni), prolazne prirode i bez bilo kakve trajne vrijednosti. Ovi životinjski užici ustvari su tako priprosti i .bestijalni da ih se čovjek prosto stidi i da ih nastoji prikriti

Ako bi se čovjeku reklo da on crpi glavni užitak iz jela, pića i polnog odnosa, ne bi se s time složio i bio bi postićen. Ako bi, međutim, takve aktivnosti i užici imponovali čovjeku, ne samo da ih se ne bi stidio, nego bi se, u stvari, radovao ako bi se o tome naširoko pričalo i time bi se .ponosio

Možemo onda zaključiti da vrsta užitka koja odgovara čovjeku i koja predstavlja stvarni ugođaj za njega, a nije samo puka pojava, jest ona vrsta užitka koja se doživi intelektualnom osobinom duše. Ova vrsta užitka podrazumijeva više stepena od kojih je najviši onaj koji se doživi u blizini Allaha (dž.š.). Najuzvišeniji užitak postiže se kroz ljubav i upoznavanje Allaha (dž.š.) , i kroz stalno nastojanje da se bude što bliže Njemu. Kada su nečija nastojanja usmjerena ka

postizanju ovog realnog i trajnog užitka, senzualni užici biće zasjenjeni; oni će se pravilno .odvijati i događati stavljajući se pod kontrolu

Dobro i sreća .5

Pridavanje važnosti moralno-etičkom karakteru duše i njeno očišćenje, imaju za krajnji cilj da ona postigne sreću i zadovoljstvo. Za čovjeka je najveće zadovoljstvo i sreća da budu oličenje i manifestacija Allahovih atributa. Duša istinski sretnog čovjeka evoluirala sa spoznajom i ljubavlju prema Allahu (dž.š.); ona je obasjana svjetlom Allahove emanacije. Kada se to dogodi, ništa osim ljepote i dobrote neće proisticati iz čovjeka, jer ljepota i dobrota jedino mogu proizilaziti iz .onoga što je lijepo i dobro

Treba znati da se istinska sreća ne može postići i zadržati sve dotle dok osobine i moći duše ne budu čiste i preobražene. Osnaživanjem nekih osobina duše, ili svih zajedno, za kratko vrijeme, sreća se ne postiže. To važi i za fizičko zdravlje. Za tijelo se može reći da je zdravo samo onda kada su svi njegovi udovi i organi zdravi. Zbog toga, individua koja čezne da postigne krajnju i savršenu sreću, mora se osloboditi iz kandži imaginarnih šejtanskih i .životinjskih moći i stremljenja i uzdići se do viših sfera

.Buharija, Al-huluq,17; AbuDawud, Libas, 44-45; Tirmizi,Adab, 44; Nasai, Tahara,167[1]